

# Jurisprudentie

## Jurisprudentieoverzicht

Mr. E.M.A. van Amersfoort\*

### Februari 2014

#### Beheer en aansprakelijkheid executeur

- *Rb. Den Haag 19 februari 2014, ECLI:NL:RBDHA:2014:14870*

Deze uitspraak ziet onder meer op de beheersbevoegdheid en aansprakelijkheid van de executeur. De rechtbank oordeelt dat de verdeling van de nalatenschap niet tot de beheersbevoegdheid van de executeur behoort. Dit is slechts anders als de bevoegdheden van de executeur zijn uitgebreid door hem ook te benoemen tot testamentair bewindvoerder over de goederen van de nalatenschap (art. 4:153 van het Burgerlijk Wetboek, BW).

In een volgend geschilpunt oordeelt de rechtbank dat in de situatie dat een ontbonden huwelijksgemeenschap in de nalatenschap valt, de executeur bij de uitoefening van zijn beheerstaak ook niet zelfstandig bevoegd is tot de verdeling van deze ontbonden huwelijksgemeenschap.

De verplichting van de executeur om de schulden van de nalatenschap te voldoen is beperkt tot de schulden die tijdens zijn beheer uit de goederen van de nalatenschap moeten worden voldaan. Als de nalatenschap nog niet zuiver is aanvaard en de mogelijkheid nog openstaat dat de nalatenschap beneficiair wordt aanvaard, is het niet duidelijk wanneer het beheer van de executeur eindigt. Als de executeur in deze periode overgaat tot de afgifte van de legaten, dan valt dit volgens de rechtbank onder zijn eigen verantwoordelijkheid. Als later blijkt dat de nalatenschap niet toereikend is en de erfgenamen hebben de nalatenschap beneficiair aanvaard, dan zal de executeur de nalatenschap schadeloos moeten stellen.

\* Rubriek verzorgd door Netwerk Notarissen onder verantwoordelijkheid van de hoofdredactie.

### December 2014

#### Uitleg begrip 'waarde' in legaat

- *Rb. Den Haag 31 december 2014, ECLI:NL:RBDHA:2014:16725*

Erflater laat zijn tweede echtgenote (X) en drie kinderen uit zijn eerste huwelijk achter. De nalatenschap van erflater bevat een woning. Erflater heeft zijn kinderen tot erfgenaam benoemd en heeft aan X een bedrag gelegateerd, vrij van erfbelasting, dat gelijk is aan 50 procent van het verschil tussen de waarde van de woning en een bedrag van € 74.874, af te geven vijf jaar na zijn overlijden of de eerste werkdag nadat de woning is geleverd. Ook krijgt zij gelegateerd het levenslange zakelijk recht van gebruik en bewoning van de woning. Na het overlijden van erflater hebben X en de drie kinderen een overeenkomst gesloten waarin is afgesproken dat X maximaal vijf jaar gebruik zal maken van het recht van gebruik en bewoning. Daarnaast is afgesproken dat het legaat van X wordt bepaald op basis van de werkelijke verkoopwaarde van de woning.

In geschil is welke betekenis toekomt aan de begrippen 'waarde' in het testament en 'werkelijke verkoopwaarde' in de daarna gesloten overeenkomst. X interpreteert deze begrippen als de 'verkoopsom' zonder aftrek van makelaarskosten en de helft van de hypotheekschulden en de kinderen interpreteren deze begrippen als de 'overwaarde'.

De rechtbank oordeelt dat X in de onderlinge draagplicht voor de helft moet bijdragen voor de hypotheekschulden die op naam van erflater en X staan en waarvoor zij hoofdelijk aansprakelijk waren. De helft van deze hypotheekschulden komt in mindering op de waarde van de woning bij het vaststellen van de omvang van het legaat. De makelaarskosten komen voor rekening van de nalatenschap.

## Januari 2015

### Executeur

- *Hof Den Haag 13 januari 2015, ECLI:NL:GHDHA:2015:424*

Twee familieleden vorderen ex artikel 6:162 jo. artikel 6:106 BW schadevergoeding van de executeur, omdat hij hen niet had geïnformeerd over het overlijden en de uitvaart van erflater. Het hof overweegt dat uit de uiterste wil van erflater volgt dat het de taak van de executeur was de uitvaart te verzorgen. De executeur kan de erfgenamen en nabestaanden raadplegen over de uitvaart, maar het blijft zijn eigen verantwoordelijkheid om invulling te geven aan de uitvaart van erflater. Bij het einde van zijn taak moet de executeur wel rekening en verantwoording afleggen aan de erfgenamen. Dit is in deze zaak niet aan de orde, omdat de procederende familieleden geen erfgenaam zijn.

Het niet informeren van een familielid over het overlijden en de uitvaart van een overledene is volgens het hof geen overschrijding van de maatschappelijke zorgvuldigheid. Zeker omdat erflater geen enkele nadere instructie had gegeven over zijn uitvaart. Zonder overschrijding van een zorgvuldigheidsnorm kan ook geen sprake zijn van schade. De vordering wordt afgewezen.

### Verdeling nalatenschap; geen bewijsstukken omtrent waarde

- *Rb. Den Haag 14 januari 2015, ECLI:NL:RBDHA:2015:318*

Erflaters zijn door een ongeval overleden. Hun kinderen, dochter A en de zonen B en C, hebben de nalatenschap zuiver aanvaard. A vordert onder meer dat de rechtbank de verdeling van de nalatenschappen vaststelt met de hoogte van ieders erfdeel. De rechtbank oordeelt dat A, B en C geen noodzakelijke en behoorlijke bewijsstukken en onderbouwingen van hun stellingen hebben ingebracht en gaat over tot een verdeling op grond van feitelijke en praktische redenen.

De rechter buigt zich over de verdeling van onder meer twee registergoederen, gouden sieraden en de bankrekeningen. Registergoed 1 wordt toebedeeld aan B, omdat hij sinds het overlijden van zijn ouders het feitelijke genot en beheer van dit registergoed heeft en sindsdien ook de inkomsten en uitgaven van dit registergoed heeft ontvangen en betaald. Bij gebreke aan bewijsstukken neemt de rechtbank voor de verdelingswaarde per 2008 als uitgangspunt de (relatief hoge) WOZ-waarde van 2009. Ook mag B de vanaf 2008 genoten inkomsten en voordelen uit dit registergoed behouden. Daartegenover staat dat hij alle uitgaven ten behoeve van dit registergoed over deze periode voor zijn eigen rekening moet nemen. Registergoed 2 wordt toebedeeld aan C met dezelfde overwegingen.

De grote hoeveelheid gouden sieraden bestaat uit damessieraden en twee gouden herenhorloges. Om de toedeling van de registergoederen aan B en C betaalbaar te houden, worden de damessieraden aan A toebedeeld en verkrijgen B en C ieder een herenhorloge. Omdat

betrouwbare gegevens ontbreken, schat de rechtbank de waarde van de sieraden op € 36.000, de gemiddelde waarde van de schatting van A en B, verminderd met de geschatte waarde van de herenhorloges.

Conform het verzoek van A en het feitelijke beheer van de financiën door C wordt het saldo van de bankrekeningen en spaarrekeningen toebedeeld aan C. Omdat C met deze rekeningen de schulden van de nalatenschappen heeft voldaan, moeten A en B ieder een derde deel van de betaalde gemeenschappelijke schulden terugbetalen.

### Verdeling nalatenschap; ontbreken boedelbeschrijving

- *Rb. Overijssel 28 januari 2015, ECLI:NL:RBOVE:2015:1012*

Een man en zijn echtgenote overlijden kort na elkaar. Hun vijf kinderen A-E aanvaarden beide nalatenschappen zuiver. Tot de nalatenschappen behoort een woning. Zoon A vordert onder meer dat de woning aan hem wordt toebedeeld tegen een waarde van € 56.000 en verdeling van drie bankrekeningen. B en C vorderen in reconventie verdeling van de gehele nalatenschap en toedeling van de woning aan een van hen. Daarnaast vorderen zij een meerwaardeclausule als de woning wel wordt toebedeeld aan A.

De rechtbank overweegt dat zij de verdeling van de hele nalatenschappen moet beoordelen, omdat B en C dit in reconventie hebben gevorderd. Alleen bij gewichtige redenen kan de rechtbank zich beperken tot de woning en de bankrekeningen. Duidelijk is dat alle kinderen een gelijk deel van de nalatenschap verkrijgen op grond van het versterkerrecht. De omvang en waarde van de boedel zijn onduidelijk, omdat na drieënhalve jaar nog steeds geen boedelbeschrijving is opgemaakt. De rechtbank kan daarom niet overgaan tot verdeling van de nalatenschappen. Het opmaken van een boedelbeschrijving is de gezamenlijke verantwoordelijkheid van de erfgenamen.

De rechtbank houdt de zaak aan, zodat de kinderen alsnog kunnen overgaan tot het maken van een behoorlijk onderbouwde boedelbeschrijving. Zij wijst de erfgenamen erop dat de rechtbank nadelige gevolgen kan verbinden aan het nalatig blijven van informatieverstrekking. Bovendien kan zij bevelen tot verkoop van de woning als de kinderen geen overeenstemming bereiken over de toedeling daarvan.

## Februari 2015

### Legitieme portie; in aanmerking te nemen giften

- *Hof Den Haag 3 februari 2015, ECLI:NL:GHDHA:2015:431*

Erflaatster laat haar dochter en zoon achter als erfgenamen. De dochter doet een beroep op haar (aanvullende) legitieme portie. In geschil is of erflaatster tijdens leven giften aan de zoon heeft gedaan door de woning aan hem

te verkopen tegen de waarde in bewoonde staat en het verlenen van een renteloze lening.

Erflaatster en de zoon woonden zowel vóór als na de verkoop van de woning samen in deze woning. De volgende passage was in de notariële akte opgenomen: 'Het verkochte wordt aanvaard in de feitelijke staat, waarin het zich ten tijde van het sluiten van de koopovereenkomst bevond, in gebruik bij zowel verkoper als koper.' Erflaatster heeft na de verkoop nog acht jaar met de zoon in de woning gewoond, voordat zij verhuisde naar een verzorgingshuis. Het hof leidt hieruit af dat het bij de verkoop van de woning de bedoeling was dat erflaatster en zoon samen in de woning zouden blijven wonen. De woning moet in dat geval in bewoonde staat worden gewaardeerd. Er is geen sprake van een gift.

Het hof ziet in de renteloze lening van erflaatster aan de zoon ook geen gift. De lening was direct opeisbaar, erflaatster en zoon hebben met elkaar gewoond totdat erflaatster in het verzorgingshuis werd opgenomen en de zoon behoort tot de sociaal zwakkeren in de maatschappij. Erflaatster heeft geprobeerd de toekomst van haar zoon zo veel mogelijk te borgen. Onder deze omstandigheden beschouwt het hof het niet betalen van rente niet als gift.

#### Eigendom woning bij vervallen verklaard legaat

• *Rb. Rotterdam 11 februari 2015, ECLI:NL:RBROT:2015:991*

Erflater Y laat een vrouw (Z) en vijf kinderen achter als erfgenamen. Erflater heeft vlak voor zijn overlijden in 1987 zijn testament gemaakt, waarin een OBV is opgenomen en de woning is gelegateerd aan zijn oudste zoon tegen inbreng van f 200.000. De zoon heeft het legaat geaccepteerd en hij verkrijgt in 1989 het recht op levering onder de verplichting tot gelijktijdige betaling van f 200.000. Z en de zoon spreken af dat Z het vruchtgebruik verkrijgt. Z verlaat in 2000 de woning en de zoon wordt verzocht de f 200.000 te voldoen. Kort daarna wordt de zoon door de andere vier kinderen (X c.s.) en Z gedagvaard. Volgens hen moet de uiterste wilsbeschikking van erflater Y vervallen worden verklaard en de zoon worden bevolen de woning in de nalatenschap van erflater Y in te brengen. Dit verzoek wordt in een vonnis bij verstek toegewezen.

Z overlijdt in 2002. Ook in haar testament is de woning aan de zoon gelegateerd. In 2013 overlijdt de zoon. Zijn kinderen vorderen een verklaring voor recht dat zij als erfgenamen van de zoon eigenaar zijn van de woning.

De rechtbank overweegt dat in het verstekvonnis de uiterste wilsbeschikking van erflater Y vervallen is verklaard, zodat de titel voor levering ook is komen te vervallen. Maar de zoon is vanaf 1989 bezitter te goeder trouw van de woning. X c.s. hebben de zoon pas in 2000 aangeschreven, zodat niet binnen de verjaringstermijn van tien jaar een stuitingshandeling heeft plaatsgevonden. De zoon (en na zijn overlijden zijn erfgenamen) heeft (hebben) op grond van artikel 3:99 BW de rechten op de woning verkregen.

De rechtbank overweegt ten overvloede dat de erfgenamen van de zoon ook zonder verjaring de eigendom van

de woning zouden hebben. Door de vervallenverklaring van de uiterste wilsbeschikking van erflater Y is niet alleen het legaat vervallen, maar ook de OBV. Dit betekent dat de woning niet geheel in het vermogen van erflaatster Z is gekomen, maar slechts voor zeven twaalfde deel (de helft krachtens huwelijksvermogensrecht en een twaalfde deel krachtens erfrecht). Z heeft de woning geldig aan de zoon gelegateerd, ondanks dat zij slechts deels tot deze woning was gerechtigd (art. 4:950 BW (oud)). Door het overlijden van Z heeft de zoon het legaat van de woning verkregen en daarmee een vorderingsrecht ten aanzien van de delen van de woning die in eigendom van X c.s. zouden zijn geweest.

#### Koopoptie

• *Rb. Rotterdam 18 februari 2015, ECLI:NL:RBROT:2015:1088*

Bij de scheiding tussen erflaatster en haar echtgenoot wordt de woning in juni 2006 toegedeeld aan erflaatster. Omdat erflaatster de woning niet alleen kan financieren, wordt dezelfde dag de helft van de woning geleverd aan dochter A. Bij notariële akte verleent erflaatster aan dochter X de koopoptie om na haar overlijden haar aandeel in de woning te kopen. De koopprijs wordt gesteld op 61,6 procent van de waarde van de onverdeelde helft van de woning op het moment van uitoefenen van de koopoptie. Erflaatster en dochter A wonen tot aan het overlijden van erflaatster samen in de woning. Erflaatster overlijdt in 2012 en laat vier kinderen als erfgenamen achter. Tot de nalatenschap behoort de onverdeelde helft van de woning. Dochter A oefent haar koopoptie uit.

In geschil is of artikel 4:4 BW van toepassing is op de koopoptie. De rechtbank is van mening dat de koopoptie erflaatster niet belemmerde in haar vrijheid om haar uiterste wil te herroepen (art. 4:4 lid 1 BW). Nu de koopoptie slechts op de woning ziet en niet op de gehele nalatenschap is ook geen sprake van een overeenkomst strekkende tot de beschikking over een nog niet opgevallen nalatenschap (art. 4:4 lid 2 BW). De koopoptie is rechtsgeldig gesloten.

#### Verzoek van executeur tot opheffing conservatoir beslag door legitimarissen

• *Rb. Overijssel (KG) 20 februari 2015, ECLI:NL:RBOVE:2015:1128*

Erflater heeft zes kinderen. In zijn testament heeft erflater twee zoons uitgesloten als erfgenaam en dochter X als executeur en afwikkelingsbewindvoerder benoemd. De zoons hebben een beroep gedaan op hun legitieme portie en conservatoir beslag gelegd op de boerderij die deel uitmaakt van de nalatenschap, zodat zij zekerheid hebben dat hun legitieme porties worden uitgekeerd. De executeur vordert in kort geding opheffing van het conservatoir beslag, omdat zij de boerderij wil verkopen en met de opbrengst daarvan de legitieme porties van de zoons wil voldoen.

Volgens de voorzieningenrechter is voldoende aannemelijk dat de nalatenschap onvoldoende liquide middelen bevat om de legitieme porties aan de zoons uit te keren.

De executeur moet de boerderij verkopen om voldoende liquide middelen te verkrijgen. Het beslag staat de verkoop van de boerderij in de weg. Hierdoor wordt de executeur onevenredig zwaar in haar belangen getroffen. Er zijn geen aanwijzingen dat de executeur de legitieme porties na verkoop van de boerderij niet zal voldoen en er bestaat geen gegronde vrees dat vermogensbestanddelen aan het verhaal van de zoons worden onttrokken. Het is niet aannemelijk geworden dat de dochter haar taak als executeur tot dusver niet op een juiste wijze heeft ingevuld of dat er vrees bestaat dat dit in de verdere uitoefening van haar taak aan de orde zal komen. Bovendien wordt het belang van de zoons dat hun legitieme portie zo spoedig mogelijk wordt uitbetaald, ook gehinderd door het beslag. De voorzieningenrechter wijst de vordering tot opheffing van het conservatoir beslag toe.

#### Vordering benoeming rechter-commissaris

• *Rb. Noord-Nederland 24 februari 2015, ECLI:NL:RBNNE:2015:713*

De vereffenaar verzoekt de rechtbank ex artikel 4:208 lid 1 BW een rechter-commissaris te benoemen, zodat hij een vast aanspreekpunt heeft. Een rechter-commissaris is toegankelijker dan een kantonrechter en er is een eenvoudiger, snellere en directere vorm van overleg mogelijk. De vereffenaar wijst op het belang daarvan, omdat aan de vereffening van de nalatenschap enige haken en ogen zitten.

De rechtbank wijst het verzoek af. De vereffenaar is notaris en wordt geacht voldoende kennis te hebben om een (meer complexe) vereffening te volbrengen. Bovendien heeft de vereffenaar geen zaken genoemd die zo complex zijn, dat de kundigheid van een gespecialiseerde rechter zoals een rechter-commissaris wenselijk is.

#### Heropening vereffening wegens uitkering levensverzekering

• *Hof Arnhem-Leeuwarden 24 februari 2015, ECLI:NL:GHARL:2015:1357*

Erflater is overleden in 2010. Zijn dochters A en B hebben de nalatenschap beneficiair aanvaard. X was de boedelnotaris. Wegens de geringe waarde van de baten van de nalatenschap is destijds opheffing van de vereffening bevolen. In deze zaak verzoekt de boedelnotaris de vereffening te heropenen en hem als vereffenaar te benoemen, omdat dochter A na het overlijden van erflater nabestaandenlijfrente heeft ontvangen. Deze uitkeringen van nabestaandenlijfrente moeten volgens X worden aangemerkt als een quasi-legaat (art. 4:126 lid 2 onder b BW) en zijn destijds niet in de vereffening betrokken.

Het hof overweegt dat op grond van artikel 7:188 lid 1 BW de aanwijzing als begunstigde bij een sommenverzekering wordt aangemerkt als gift, tenzij uit de aanwijzing zelf volgt dat deze plaatsvindt ter nakoming van een andere verbintenis dan schenking. Dochter A heeft volgens het hof onvoldoende aangetoond dat erflater haar heeft aangewezen als begunstigde ter nakoming van een natuurlijke verbintenis of zijn wettelijke onderhoudsverplichting. Erflater heeft geen reden aangegeven toen hij

zijn dochter als begunstigde aanwees. Dat de verzekeringspolissen spreken van ‘verzorging’ en een nabestaandenlijfrente bij uitstek is bedoeld voor de verzorging van nabestaanden, is geen concrete onderbouwing van deze stelling. Dat dochter B al eerder een vergelijkbaar bedrag van erflater heeft verkregen, leidt ook niet tot het oordeel dat sprake is van een natuurlijke verbintenis. Bovendien vervalt na overlijden van erflater de wettelijke onderhoudsverplichting van dochter A. Het hof oordeelt dat de aanwijzing van de dochter als begunstigde een quasi-legaat is. De dochter is verplicht tot vergoeding van de waarde van het in mindering komende gedeelte aan de gezamenlijke erfgenamen. Vergoeding van het voordeel is volgens het hof niet onredelijk, ook niet gezien de omstandigheid dat de uitkering in driemaandelijks termijnen plaatsvindt.

Het hof oordeelt dat de boedelnotaris voldoende heeft aangetoond dat er met dit quasi-legaat voldoende baten zijn om de kosten van de vereffening te bestrijden (art. 4:209 lid 5 BW). Het verzoek tot heropening van de vereffening wordt toegewezen.

#### Opheffing vestiging vruchtgebruik ex artikel 4:33 lid 2 BW

• *Rb. Gelderland 24 februari 2015, ECLI:NL:RBGEL:2015:1469*

Erflater heeft in zijn testament zijn geregistreerd partner en kinderen onderfd. Een neef is tot enig erfgenaam en executeur benoemd. Tot de nalatenschap behoort een woning. De partner maakt aanspraak op de vestiging van het vruchtgebruik op de woning en inboedel (art. 4:29 en 4:30 BW). In deze zaak verzoekt de executeur ex artikel 4:33 lid 2 BW opheffing tot medewerking aan het vestigen van het vruchtgebruik, zodat hij de woning kan verkopen, omdat de partner volgens hem geen behoefte heeft aan het vruchtgebruik van de woning.

De kantonrechter overweegt dat de executeur moet stellen en aannemelijk maken dat de partner voor haar verzorging geen behoefte heeft aan een vruchtgebruik op de woning en inboedel. Uit de parlementaire geschiedenis volgt niet dat de partner haar leven ongestoord hoeft te kunnen voortzetten. De Hoge Raad heeft bepaald (ECLI:NL:HR:2007:BA2507) dat met het vestigen van het vruchtgebruik op grond van de artikelen 4:29 en 4:30 BW wordt beoogd de achtergebleven partner niet meer dan een vangnet te bieden in de vorm van een passende voorziening indien en voor zover haar verzorging niet is gewaarborgd. De kantonrechter oordeelt dat de executeur voldoende aannemelijk heeft gemaakt dat de partner in dit geval geen behoefte heeft aan de vestiging van een vruchtgebruik van woning en inboedel. De partner heeft nog een eigen woon-/winkelpand, waar zij woont en een modewinkel exploiteert. Hoewel de partner regelmatig in de woning van erflater verbleef, was er geen sprake van een echtelijke woning. Het vruchtgebruik zou ertoe leiden dat de partner het genotsrecht van twee woningen heeft. Dan is er weliswaar sprake van een ongestoord voortzetten van het leven van de partner, maar dat heeft de wetgever niet beoogd met de wettelijke rechten.

## Rekening en verantwoording tijdens leven gedane betalingen

- *Rb. Overijssel 25 februari 2015, ECLI:NL:RBOVE:2015:1570*

Erflater laat vier kinderen achter als erfgenamen, zoon X en de kinderen A, B en C. Anderhalf jaar voor zijn overlijden machtigt erflater B om betalingen van de bankrekeningen te doen. B doet voornamelijk opnames om schenkingen te doen. Volgens X zijn er geen aanwijzingen dat erflater toestemming heeft gegeven voor het doen van deze schenkingen en hebben de opnames van de bankrekening onrechtmatig plaatsgevonden. X vordert primair tot terugbetaling of schadevergoeding voor de opnames van ruim € 50.000 en doet secundair een aanvullend beroep op zijn legitieme portie.

De rechtbank oordeelt dat niet is gebleken dat erflater voor zijn overlijden wilsonbekwaam was. Nu erflater bij leven geen bezwaren heeft geuit over de wijze waarop B zijn bankzaken regelde, kan daaruit worden afgeleid dat de overschrijvingen en opnames met instemming van erflater zijn gedaan. B is niet verplicht tot het doen van rekening en verantwoording. Ook is geen sprake van onrechtmatig handelen van B jegens erflater of X.

Ten aanzien van het aanvullende beroep van X op zijn legitieme portie overweegt de rechtbank dat voor de berekening van de omvang van de legitieme portie niet alle schenkingen in aanmerking worden genomen (art. 4:67 en 4:69 BW). De gebruikelijke giften – voor zover deze niet bovenmatig zijn – worden niet in aanmerking genomen. De rechtbank laat alle bedragen van € 50 of lager buiten beschouwing. Daarnaast komt de schenking aan twee Molukse kerken en familieleden in Ambon niet voor de berekening in aanmerking. Dit leidt ertoe dat slechts € 25.000 van de schenkingen in aanmerking wordt genomen bij het vaststellen van de omvang van de legitieme portie en dat de legitieme portie lager uitvalt dan wat X al heeft ontvangen bij de verdeling van de nalatenschap van erflater.

## Maart 2015

### Vordering tot inbreng (materiële) schenking

- *Hof Den Bosch 3 maart 2015, ECLI:NL:GHSHE:2015:684*

Erflaters hadden een agrarisch bedrijf. Dit bedrijf is tussen 1969 en 1983 in gedeelten overgedragen aan zoon Y, die het bedrijf heeft voortzet. De man overlijdt in 2002, de vrouw in 2003. Het testament van de man bevat een OBV. De zes kinderen zijn erfgenaam voor gelijke delen. In geschil is de verdeling van de nalatenschap van erflaatster. Dochter X stelt dat materiële schenkingen hebben plaatsgevonden aan Y doordat het agrarische bedrijf voor een te laag bedrag aan Y is verkocht, doordat de koopsommen niet (volledig) zijn voldaan en erflaters Y ook op andere wijzen door middel van schenkingen hebben bevoordeeld.

Y heeft de volledige administratie van erflaters over de jaren 1988 tot en met 2004 in het geding gebracht en uit

zijn eigen administratie de notariële leveringsakten en betalingsbewijzen van de overdrachtstransacties. Het hof oordeelt dat Y hiermee redelijkerwijs aan zijn verplichting heeft voldaan om informatie te verschaffen aan X als mede-erfgenaam.

De erflaters hebben aan alle kinderen een schenking van f 20.000 gedaan. Omdat alle kinderen dezelfde schenking hebben ontvangen, hoeven deze schenkingen niet ingebracht te worden. Het hof stelt voorop dat in het geval Y meer (materiële) schenkingen heeft ontvangen dan deze f 20.000, sprake is van een inbrengplicht in de nalatenschap van erflater (art. 4:1132 BW (oud)) en erflaatster (art. 139 van de Onteigeningswet, Ow).

Volgens het hof leidt de bedrijfsoverdracht tegen de agrarische waarde op zich niet tot een (materiële) schenking. Bovendien was een deel van de overgedragen grond verpacht. Nu de eigendomsoverdracht zonder voorbehoud heeft plaatsgevonden, is Y ook niet verplicht de meerwaarde van de aan hem overgedragen zaken met de andere kinderen te delen. Ook de stellingen van X dat de koopsommen niet (volledig) zijn voldaan en dat erflaters Y ook op andere wijzen door middel van schenkingen hebben bevoordeeld, volgt het hof niet. X heeft deze stellingen onvoldoende onderbouwd, nu Y deze stellingen gemotiveerd heeft betwist.

### Valt uitkering levensverzekering in nalatenschap?

- *Hof Den Haag 3 maart 2015, ECLI:NL:GHDHA:2015:816*

De partner en kinderen van erflater zijn in geschil over de vraag of de uitkering van levensverzekering deel uitmaakt van erflaters nalatenschap. De rechtbank oordeelt dat deze uitkering in de nalatenschap valt, omdat de verzekering onlosmakelijk is verbonden met een hypotheekschuld op de woning van erflater.

Het hof vernietigt de uitspraak van de rechtbank. Uit de polis van levensverzekering volgt dat de partner eerste begunstigde is. De uitkering van levensverzekering valt civielrechtelijk niet in de nalatenschap en is geen verkrijging krachtens erfrecht.

In de hypotheekakte heeft de partner als schuldenaar aan de verzekeraar een volmacht verstrekt om namens haar de hypothecaire schuld met deze uitkering te voldoen bij het overlijden van erflater. De hypothecaire hoofdelijke schuld had betrekking op een woning die uitsluitend in eigendom aan erflater toebehoorde. Deze schuld behoorde in de onderlinge verhouding tussen erflater en de partner geheel door erflater en daarna zijn erfgenamen te worden gedragen. Nu de partner met eigen middelen de hypothecaire schuld heeft voldaan en deze schuld is aan te merken als een nalatenschaps-schuld, heeft de partner een regresvordering op de erfgenamen.

### Beheershandelingen executeur

- *Rb. Midden-Nederland 4 maart 2015, ECLI:NL:RBMNE:2015:1072*

Erflaatster laat vijf kinderen als erfgenaam achter. Zoon A is executeur. In geschil zijn onder meer de verdeling

van een bedrijfswoning en de kosten gemaakt door A in zijn hoedanigheid van executeur.

De rechtbank overweegt dat de kinderen de woning hebben geërfd met alle daartoe behorende kenmerken, waaronder het feit dat A, die daar zijn bedrijf uitoefent, de woning tegen kale huurprijs huurt, en dat er eventuele gebreken zijn door gebrekkig onderhoud en mogelijk vervuilde grond. De rechtbank oordeelt dat deze waardedrukkende factoren niet door de verdeling tenietgaan of alleen voor rekening van A komen, omdat hij de afgelopen jaren alleen het genot van de woning heeft gehad. De woning kan niet aan A worden toegedeeld, omdat hij onvoldoende financiën heeft. De andere kinderen zijn niet geïnteresseerd in de overname van de woning. De rechtbank oordeelt daarom dat de woning moet worden verkocht in verhuurde staat, waarbij partijen zich moeten richten naar het advies van de makelaar voor wat betreft de vraag- en laatprijs.

Ten aanzien van de kosten die A heeft gemaakt in zijn hoedanigheid van executeur overweegt de rechtbank als volgt. De executeur is bij uitsluiting van de andere erfgenamen aangewezen om de nalatenschap te beheren. De executeur heeft een ruime bevoegdheid om naar eigen inzicht het beheer te voeren. De rechtbank oordeelt dat de reparatie van de beschoeiing – volgens A noodzakelijk voor het behoud van het perceel – onder beheershandelingen valt. Ook de advocaatkosten voor een bestemmingsplanprocedure die A heeft gevoerd om de bestemming ‘bedrijf’ te behouden, vallen onder beheershandelingen. A was niet verplicht de andere erfgenamen daarbij te betrekken.

#### **Uitvoeringsperikelen verdeling nalatenschap; verrekenen overbedelingsschuld**

- *Hof Arnhem-Leeuwarden 10 maart 2015, ECLI:NL:GHARL:2015:1703*

Deze uitspraak ziet op de verdeling van de nalatenschap van erflater, die al in 1980 is overleden. De pleegzoon en de huishoudster van erflater zijn ieder erfgenaam voor de helft, onder de last de tot de nalatenschap behorende woning slechts met beider toestemming te verkopen. De huishoudster woonde vanaf 1970 samen met erflater in deze woning. Na zijn overlijden heeft de huishoudster deze bewoning voortgezet en de vrijgekomen kamers verhuurd. In 2002 wordt een procedure gestart over de verdeling van de nalatenschap. De huishoudster is in 2008 overleden en haar erfgenamen A c.s. zetten de procedure voort. In 2009 oordeelt hof Arnhem – het cassatieberoep wordt verworpen – dat A c.s. medewerking moeten verlenen aan de overdracht van de volledige eigendom van de woning aan de achterneef. Daarna zijn meerdere procedures gevoerd.

Thans is tussen de achterneef en A c.s. een geschil over de uitvoering van dit arrest uit 2009. Hof Arnhem buigt zich onder meer over de vraag of A c.s. aan de achterneef een bedrag moeten betalen wegens (1) onrechtmatige verhuur van de woning waardoor ontruiming noodzakelijk was, en (2) de extra notariskosten die noodzakelijk waren wegens de onrechtmatige handelingen met betrekking tot de hypotheek die zijn verstrekt. Het hof

oordeelt dat A c.s. onrechtmatig hebben gehandeld door de verhuur van de woning en dat zij verplicht zijn de schade die daardoor is ontstaan, te vergoeden. De achterneef was op grond van artikel 3:171 BW bevoegd een ontruimingsprocedure te voeren. Deze vordering wordt toegewezen. Het meewerken aan het vestigen van een hypotheek is volgens het hof geen onrechtmatige daad. Door mee te werken aan dit hypotheekrecht wordt de verdeling conform het arrest van Hof Arnhem weliswaar bemoeilijkt, maar het is toegestaan een hypotheekrecht te vestigen op een aandeel in een woning. Deze vordering wordt afgewezen.

Tot slot gaat het hof in op de vraag of de achterneef zijn schuld wegens overbedeling (deels) heeft voldaan door de verrekening van deze schuld met zijn vorderingen op A c.s. De vordering met betrekking tot de overbedeling ontstaat op het moment van de verdeling. Volgens het hof is de overbedelingsschuld tenietgegaan door verrekening met de in het arrest vermelde vorderingen van de achterneef op A c.s. Aan de voorwaarden van verrekening is voldaan (art. 6:127 BW), omdat de achterneef heeft verklaard zijn vorderingen op A c.s. te verrekenen met zijn overbedelingsschuld. Dat de overbedelingsschuld op het moment van deze verklaring nog niet bestond, doet daar niet aan af, omdat deze verrekeningsverklaring ook onder een opschortende voorwaarde of tijdsbepaling mag plaatsvinden (art. 6:38 BW).

#### **Faillissementspauliana geen vernietigingsgrond voor verwerpen nalatenschap**

- *Hof Arnhem-Leeuwarden 17 maart 2015, ECLI:NL:GHARL:2015:1935*

Als erflaatster overlijdt, verwerpt haar zoon X de nalatenschap in het zicht van zijn faillissement. Zijn drie dochters treden uit hoofde van plaatsvervulling op als erfgenaam in de nalatenschap van erflaatster en aanvaarden deze nalatenschap beneficiair. Na het faillissement van X doet de curator een beroep op de vernietiging van deze verwerping op grond van de faillissementspauliana (art. 42 van de Faillissementswet, Fw).

Het hof oordeelt dat vernietiging van de verwerping op grond van de faillissementspauliana niet mogelijk is, omdat in artikel 4:190 lid 4 BW is bepaald dat een aanvaarding of verwerping niet op grond van dwaling of benadeling van één of meer schuldeisers kan worden vernietigd. De wetgever heeft hiervoor gekozen in verband met de rechtszekerheid. Voor de bescherming van de schuldeisers van X wegens verwerping staat artikel 4:205 BW open.

#### **Rekening en verantwoording door gevolmachtigde aan erfgenamen**

- *Hof Den Haag 17 maart 2015, ECLI:NL:GHDHA:2015:820*

Erflaatster laat haar vijf kinderen als erfgenaam achter. Zoon A heeft erflaatster de laatste drie jaar op basis van een volmacht met haar bankzaken geholpen en is nu belast met de afwikkeling van de nalatenschap. De andere kinderen vorderen verstrekking van erflaatsters bank-

afschriften, omdat A zich zou hebben gedragen als ‘heer en meester’.

Het hof wijst het verzoek af, omdat noch gesteld, noch gebleken is dat erflaatster niet zelf beslissingen heeft genomen over haar bankzaken. Bovendien heeft erflaatster bij leven geen bezwaren geuit over de wijze waarop A haar bankzaken regelde en zijn volmacht heeft gebruikt. Erflaatster heeft bij leven aan A niet gevraagd verantwoording af te leggen over de wijze waarop hij met zijn volmacht is omgegaan. Uit rechtspraak van de Hoge Raad volgt dat alleen als een volmachtgever om verantwoording heeft gevraagd, de erfgenamen ook daartoe gerechtigd zijn.

#### Vordering van de nalatenschap op erfgenaam

• *Hof Arnhem-Leeuwarden 24 maart 2015, ECLI:NL:GHARL:2015:2126*

Drie kinderen zijn deelgenoot in de nalatenschap van hun moeder, ieder voor een derde deel. Tot de nalatenschap behoort een vordering uit geldlening van erflaatster op haar dochter A en haar echtgenoot. De rechtbank heeft onder meer bepaald dat deze geldlening met de contractuele rente van 4 procent per jaar vanaf het overlijden van erflaatster geheel opeisbaar is en in de nalatenschap moet worden ingebracht. Het hof oordeelt echter dat dochter B niet ten behoeve van de gemeenschap een vordering tegen A kan instellen die strekt tot de betaling van A aan de gemeenschap (art. 3:171 BW). De vordering van de gemeenschap op een deelgenoot komt pas aan de orde bij de verdeling van de gemeenschap (art. 3:184 en 3:185 BW). Bij een nalatenschap kent artikel 4:228 lid 1 BW eenzelfde regeling. Dit betekent dat A niet verplicht is de vordering uit geldlening in de nalatenschap in te brengen. Bij de verdeling van de nalatenschap kan – op verzoek van B of het andere kind – deze vordering uit geldlening wordt toegerekend aan A.

## April 2015

#### Overdracht onderneming ex artikel 4:38 BW

• *Rb. Midden-Nederland 2 april 2015, ECLI:NL:RBMNE:2015:2592*

Echtgenoten en hun zoon X zijn vennoten in een door een maatschap gedreven agrarisch bedrijf. Erflaatster overlijdt en in haar testament is bepaald dat het versterfrecht van toepassing is. X wil het agrarische bedrijf voortzetten en wil na het overlijden van erflaatster het aandeel van zowel erflaatster als zijn vader overnemen.

In deze zaak wordt de kantonrechter verzocht op grond van artikel 4:38 BW te beschikken dat X de onderneming overneemt tegen een bepaald bedrag, dat minder dan een vijfde van de waarde in het economische verkeer bedraagt. De erfgenamen en de vennoten van de onderneming zijn het eens over de voorgestelde overname. Het verzoek ex artikel 4:38 BW wordt ingediend om voor de Belastingdienst vast te laten stellen dat dat bedrag een redelijke overnameprijs is en dat de over-

dracht van de goederen van de onderneming uit de nalatenschap plaatsvindt in verband met de bedrijfsopvolgingsregeling (art. 35b van de Successiewet 1956, SW 1956).

De kantonrechter wijst het verzoek af. Artikel 4:38 BW is alleen van toepassing als sprake is van een geschil. Het is in dit geval aan de Belastingdienst om een oordeel te vormen over de waarde van de goederen van de onderneming in het licht van de bevoegdheid van X om met een beroep op artikel 4:38 lid 1 BW aanspraak te maken op overdracht tegen een redelijke prijs.

#### Rechtskeuze

• *Rb. Rotterdam 8 april 2015, ECLI:NL:RBROT:2015:2465*

Erflater en zijn echtgenote zijn gehuwd in gemeenschap van goederen. Zij wonen samen met hun twee kinderen in Portugal. Na het overlijden van erfflater ontstaat tussen de kinderen en hun moeder het geschil welk recht van toepassing is op de vererving van erflaters nalatenschap. Erfflater heeft zijn echtgenote tot enig erfgenaam benoemd. Het testament van erfflater – opgemaakt in Portugal – bevat ook de volgende passage: ‘And he concludes his will, declaring that his personal law, which is the Dutch law, gives him the capacity to dispose of his goods.’ Volgens het Internationaal Juridisch Instituut (IJI) volgt uit deze passage geen uitdrukkelijke rechtskeuze voor Nederlands recht. De rechtbank volgt de conclusie van het IJI en neemt daarbij in aanmerking dat het Portugese recht in beginsel niet de mogelijkheid kent tot het doen van een rechtskeuze.

Omdat Portugees recht van toepassing is, mag erfflater niet vrijelijk beschikken over twee derde deel van de nalatenschap, de zogenaamde legitieme portie. Dat gedeelte vererft volgens de ab-intestaatregels. Dit brengt mee dat de kinderen ieder recht hebben op een direct opeisbare legitieme portie van twee negende deel (een derde van twee derde) van de nalatenschap.

#### Inbreng (materiële) schenkingen

• *Hof Den Bosch 21 april 2015, ECLI:NL:GHSHE:2015:1479*

Erflaatster overlijdt in 2003. Zij laat negen (klein)kinderen achter als erfgenaam, waaronder dochter A en zoon B. Erflaatster woonde tot aan haar overlijden samen met B in de ouderlijke woning. Zij heeft B (blanco) gemachtigd geld van haar bankrekening te halen. B heeft in de jaren 1999 en 2000 (de periode dat hij gemachtigd was) bedrag X van de bankrekening gehaald. A is van mening dat erflaatster bedrag X aan B heeft geschonken en vordert inbreng van deze schenkingen in de nalatenschap. Het hof overweegt dat erflaatster na de inwerkingtreding van het nieuwe erfrecht is overleden, maar dat oud recht van toepassing is op de vraag of de schenkingen moeten worden ingebracht (art. 4:1132 BW (oud)). Nu erflaatster geen testament heeft opgemaakt, zijn de erfgenamen niet vrijgesteld van de inbrengverplichting van schenkingen zoals die vóór 2003 gold. Echter, het hof is van mening dat geen (materiële) schenkingen van erflaatster aan B hebben plaatsgevonden. Uit een blanco

volmacht en de instemming van erflaatster voor opnames en betalingen volgt niet zonder meer de bedoeling van erflaatster om B te verrijken. Een volmacht kan worden verleend zonder schenkingsbedoeling. Erflaatster stond in een familierelatie met B, voerde een gemeenschappelijke huishouding en niet duidelijk is waaraan het opgenomen kasgeld is besteed. Voor het aannemen van een schenking zijn bijkomende omstandigheden nodig die betrekking hebben op de bestemming van de kasopnamen en het doel dat erflaatster voor ogen stond.